

Preek over Ruth 1,6-19a – Werfkracht van Gods volk of van de God van het volk?

Orde van dienst

Voorzang: Gezang 281, 1 en 2

Votum en Groet

Zingen: Gezang 281, 3 en 4

Lezing van de wet of vermaning uit het Nieuwe Testament

Zingen: Psalm 22, 11 en 12

Lezen: Ruth 1,6-19a en Mattheus 13,44-46

Zingen: Psalm 19, 4

Verkondiging van Ruth 1,6-19a

Zingen: Gezang 20, 1. 2. 6 en 7

Dankzegging en voorbeden

Collecte

Zingen: Psalm 87, 1 en 3

Zegen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

We hoorden in de eerste preek over dit hoofdstuk hoe het gezin van Elimelech uit Bethlehem in Moab in een toestand van volslagen duisternis terecht gekomen is.

In plaats van brood vonden ze er de dood.

Drie weduwen zonder kinderen, dat is alles wat er van Elimelechs gezin over is.

Ook in onze tijd zou dit een groot verdriet zijn.

Maar in de wereld van toen was dit helemaal hartverscheurend.

Geen kinderen betekent geen toekomst.

Betekent geen plaats meer hebben binnen het verband van je volk.

De geschiedenis van je volk gaat door.

Maar jij maakt er geen deel meer van uit.

De geschiedenis van Israël gaat door.

Maar Elimelechs naam en zijn nageslacht zijn er uit weggesneden.

Voor hem is er geen toekomst meer.

Wie zou op dit moment hebben geloofd dat uitgerekend uit dit geslacht de Redder van de wereld zou voortkomen?

Naomi verwacht in elk geval helemaal niets meer van het leven.

Het is pikdonker om haar heen.

We ontmoeten haar op dit moment van haar leven als een verbitterde vrouw.

Haar woorden zijn doordrenkt met gal.

Ze heeft zich opgesloten in haar verdriet.

En hoe God bezig is voor haar een uitweg te banen ontgaat haar ten enenmale.

Ze heeft God niet vaarwel gezegd.

Maar wat ze van God weet is alleen maar dat zijn hand tegen haar is uitgestrekt.

Naomi ontvangt in Moab het bericht dat het weer goed gaat in Kanaän.

Bethlehem is weer het broodhuis van Juda.

De verteller legt dat uit als het omzien van de HEERE naar zijn volk.

De lucht is opgeklaard.

Vader is niet meer boos.

Heeft Naomi dat ook zo ervaren?

Dat ook voor haar Gods vriendelijk aangezicht weer is gaan lichten?

Nee, Naomi gaat weliswaar weer terug.

Maar beslist niet vol hoop en goede moed.
Ze gaat erheen – ja, eigenlijk alleen om er te sterven.
En op weg naar haar laatste rustplaats is ze al bezig welbewust alle banden, die haar nog met het leven verbinden, te verbreken.

Want Orpa en Ruth reizen met haar mee naar Kanaän.
Drie vrouwen, drie weduwen op weg naar het beloofde land.
Maar op een gegeven moment, misschien met de grensrivier de Jordaan in zicht, zegt Naomi tegen haar schoondochters: *Nu moeten jullie maar niet verder meegaan.*
Jullie zijn geweldig lief geweest voor mijn zonen en voor mij.
God zal het je belonen.
Maar dan kun je beter in Moab blijven.
Ga weer bij je eigen moeder wonen.
Die zal je beter kunnen troosten dan ik.
Bovendien, je bent allebei nog jong.
Alle kans dat je nog eens weer trouwt.
En Naomi slaat de armen om hen heen en kust hen ten afscheid.

Maar dan blijkt hoe tussen deze vrouwen een hechte band gegroeid is.
Zowel Ruth als Orpa valt dit afscheid zwaar.
Ze zijn van Naomi gaan houden als van een eigen moeder.
Op dat moment zijn beiden bereid voor altijd te breken met het ouderlijk huis en met het eigen volk.
En beiden willen met Naomi meegaan naar Kanaän.
Alles wat vertrouwd was willen ze opgeven voor een onzekere toekomst in een vreemd land.
Is het niet om warm van te worden als je hoort wat die schatten van dochters zeggen?

Ja, het moet Naomi wel goed gedaan hebben.
Je merkt ook dat zij van haar schoondochters houdt en dat hun lot haar echt aan 't hart gaat.
Maar juist daarom vindt ze hun besluit onwijs.
Lieve meiden zijn het.
Maar ze laten teveel het gevoel spreken en te weinig het verstand.

Laten we toch nuchter blijven, zegt Naomi.
Wat verwachten ze eigenlijk van hun emigratie naar Kanaän?
Misschien heeft Naomi na de dood van Machlon en Chilion met haar schoondochters wel eens gesproken over de zgn. wet op het zwagerhuwelijk of het leviraatshuwelijk.
Wanneer in Israël een man kinderloos stierf dan rustte naar die wet op zijn broer de zwagerplicht.
D.w.z. dan was die broer verplicht om te trouwen met de weduwe.
Werd uit dit huwelijk een zoon geboren, dan gold deze zoon als de erfgenaam van de naam van de gestorvene en van zijn bezittingen.
Zo bleef zo'n geslacht voor uitsterven bewaard.

Nu, als Orpa en Ruth verwachten in Kanaän van deze wet te kunnen profiteren, dan zal Naomi hen dat wel uit hun hoofd praten.
Dan zou Naomi immers eerst zelf nog moeten trouwen om zonen te kunnen baren?
Maar welke man zal nog iets zien in een oude vrouw als zij?

En je hoort het bittere sarcasme in haar stem als ze zegt: *En stel dat een man nog zin in me heeft en stel we komen vannacht nog als man en vrouw samen en – ja, het is eigenlijk te gek voor woorden – maar even aangenomen: ik ráák in verwachting van een paar zonen – moeten jullie dan wachten tot die zonen oud genoeg zijn om te trouwen?*
Wees toch wijzer, kinderen!
Nee, ik wil er geen woord meer over horen.

*Jullie hebben hier in Moab nog toekomst.
Voor mij is er geen hoopmeer.
Ik draag het grootste verdriet.
Want de HEERE is tegen mij.*

Ja, hier spreekt de stem van het nuchtere verstand.
Maar beseft Naomi eigenlijk wel goed wát ze zegt?
Ongetwijfeld heeft ze het goed bedoeld.
Ze voorziet voor Orpa en Ruth een zwaar leven in Kanaän.
Moabieten stonden daar nu eenmaal slecht aangeschreven.
Waarom niet in Moab gebleven?
Daar staan de kansen op nieuw geluk toch vele malen beter?

Ja, dat is allemaal bijzonder verstandig gesproken.
Maar allerm minst gelóvig!
Naomi heeft dus in Moab niets geleerd.
Want hoe verstandig leek het niet toen Elimelech en zij uit Bethlehem weggetrokken voor het welzijn van hun gezin?
Maar wat een teleurstelling was dat geworden!

Heeft Naomi nu nóg niet door dat een mens bij brood alleen niet leven kán?
Heeft ze nóg niet geleerd dat het brood van Moab geen zekerheid biedt tegen de dood en het ongeluk?
Dat het lijden van gebrek met het volk van God en in gehoorzaamheid aan de God van het volk minder uitzichtloos is?

Nee, Naomi lijkt niets te hebben geleerd in Moab.
Van Israëls God weet ze alleen maar te zeggen dan dat zijn hand tegen haar is.
Dat is dus bepaald geen reclame voor de HEERE.
Eerder antireclame.
Naomi verwacht van God niets meer.

Ja, eigenlijk doet Naomi iets ontzettends.
Ze dringt haar schoondochters een weg op, die naar de afgrond voert.
Ze duwt hen terug in het heidendom.
Nota bene nádat ze de HEERE hebben leren kennen.
Naomi breekt hardhandig af wat kennelijk was gaan groeien.

Wat Naomi zegt is net zo verbijsterend als wat je vandaag wel kunt horen beweren.
Je hoort wel eens zeggen: Zending en evangelisatie is eigenlijk een gebrek aan liefde.
Want als een Zoeloe of een moslim of iemand uit een totaal onchristelijk milieu gaat geloven, krijgt hij het vreselijk moeilijk.
Zo iemand moet breken met zijn verleden, zijn familie, zijn vrienden, zijn beschaving, enz.
Je maakt hem eenzaam, een ontwortelde.
Dat mag je een ander toch niet aandoen!

Ja, dat klinkt liefdevol, warm.
Maar het is koud!
Liefdelóós!
Zeker, Naomi had Orpa en Ruth best mogen wijzen op alles wat ze achterlieten.
Ze had best mogen zeggen: *Weten jullie wel waar je aan begint?*
Jezus heeft er ook bij zijn volgelingen op aangedrongen eerst de kosten te berekenen voordat ze met Hem mee zouden gaan.

Maar had Naomi daartegenover niet kunnen getuigen van het vele dat je wint met het geloof

in Israëls God: liefde, geborgenheid, zekerheid, zoals alleen de HEERE die bieden kan?
Een schat, een parel, die het ook werkelijk waard is dat je al het andere daarvoor opgeeft.

Maar is dat niet het probleem, dat Naomi daar zelf niet in gelooft?

Ja, dan heb je ook geen werfkracht.

En dat mogen ook wij ons vandaag wel eens afvragen.

Hoe praten wij over God?

Als we al over Hem praten met niet-gelovigen.

Is ons spreken dan doortrokken van warmte en blijdschap?

Laten we de parel van het evangelie aanlokkelijk glanzen?

Of geloven we er zelf nauwelijks in?

Is ons spreken over God een lege vorm?

Of, wanneer het ons niet naar de zin gaat, zelfs een mopperen op God?

Een uiting van een verzuurd en verbitterd christendom.

Ja, dan moet je ook niet gek staan kijken als daar niemand op af komt.

Dat Orpa afhaakt is dan ook heel goed te begrijpen.

Wat een schuld heeft Naomi op zich geladen.

Eerst luisterde Orpa naar de stem van haar gevoel.

De liefde tot Naomi deed haar meegaan.

Maar Naomi's woorden brengen haar tot bezinning.

Ja, het is ook onwijs om de zekerheid, die Moab haar biedt, op te geven voor de onzekerheid in Kanaän.

Hoe zwaar het ook is, het breekt haar hart, maar toch, Orpa neemt afscheid.

Ze kust haar schoonmoeder en keert terug naar haar volk en naar haar goden!

Terug in het heidendom!

Het verstand heeft gewonnen.

De risico's zijn te groot.

En Ruth?

Terwijl Orpa al op de terugweg is klemmt Ruth zich nog aan Naomi vast alsof ze haar nooit zal loslaten.

En tevergeefs probeert Naomi zich uit Ruths omarming los te maken.

Tevergeefs zegt ze: *Ruth, ga alsjeblieft ook terug!*

Orpa is verstandig.

Wees jij het ook!

Maar terwijl bij Orpa het verstand het won van het gevoel, wordt bij Ruth haar verstand gescherpt door het geloof.

Ruth is ziende geworden.

Ze laat zich niet afschepen met de welvaart bij haar volk en haar goden.

Wát - háár volk en háár goden!

Zo kan ze het niet eens meer zien.

Als ze zo dwingend voor de keus gesteld wordt, snijdt ze radicaal de banden daarmee door.

Ze kan eenvoudig niet doen wat Orpa doet.

Teruggaan?

Nee, nooit meer!

Hoe is deze keuze van Ruth te verklaren?

Het is toch een keus tegen alle waarschijnlijkheden in?

Ze had van Israëls God toch niet zoveel positiefs gemerkt?

En nogmaals, Naomi maakt nou niet bepaald reclame voor Hem.

Als Ruth louter en alleen was afgegaan op het volk van God, zeg maar: de kerkmensen, dan

was ze nooit tot geloof gekomen.
Die hadden weinig van de rijkdom van het geloof in God laten zien.

Hoe is de keuze van Ruth te verklaren?

Ik weet het niet.

De Bijbel zegt er ook niets van.

Het is duidelijk dat Ruth de HEERE niet heeft beoordeeld naar zijn volk.

Dat zij de betekenis van zijn genade niet heeft afgemeten aan het geloof en de levenshouding van de kerkmensen.

Duidelijk is eveneens dat zij ook niet uit haar levensomstandigheden heeft afgeleid wie God was en hoe God was.

Want dat zou juist eerder aanleiding hebben kunnen zijn om maar niets met Hem te maken willen hebben.

Maar ondanks dit alles is er in Ruths hart liefde gegroeid voor de God van Israël.

Ze heeft onderkend dat deze God boven alle goden uitsteekt.

En ze heeft bij zijn kerk willen horen, ook al vielen de kerkmensen tegen.

Een verklaring voor Ruths geloof?

Nee, die heb ik niet.

Tenminste geen menselijke verklaring.

Zeker niet gezien tegen de achtergrond van de keuze van haar schoonzus Orpa.

Orpa heeft hetzelfde kunnen zien en ervaren als Ruth.

Maar Orpa koos toch anders.

Mensen kunnen leven onder dezelfde omstandigheden, het zelfde meemaken.

En de één leert bidden, de ander vloeken.

Kinderen uit hetzelfde gezin, met dezelfde opvoeding gaan soms toch totaal verschillende wegen.

Hoe heeft Jezus dat ook al weer eens gezegd?

Twee zijn er in het veld; één zal aangenomen worden en één achtergelaten worden.

Je ziet het hier voor je; twee vrouwen trekken met Naomi uit Moab weg.

De één keert terug, de ander gaat mee.

En hoe groot ook het aandeel van Naomi is geweest in het maken van die keuze, uiteindelijk was het toch Orpa's eigen verantwoordelijkheid.

Nogmaals, ze heeft hetzelfde meegemaakt als Ruth.

Maar voor haar is het kennelijk niet voldoende om het helemaal te wagen met de God van Israël.

En Ruth?

Ook Ruth is verantwoordelijk voor haar keuze.

En tegelijk is er dat wonderlijke geheim van het geloof.

Dat wonder, verwoord door Christus toen Hij zei: *Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader hem trekke.*

Gód heeft Ruth getrokken.

Gód heeft haar door de Jordaan getrokken als door het water van de doop.

En haar ingelijfd bij zijn volk.

Dat is de enige verklaring voor Ruths geloof.

Dat geloof, dat zich uit in die ontroerende belijdenis die klinkt als een gedicht:

Waar u gaat, ga ik.

Waar u blijft, blijf ik.

Uw volk is mijn volk,

uw God mijn God.

Waar u sterft zal ik sterven en ook daar begraven worden.
Vlees en bloed hebben haar dat niet geopenbaard, maar haar Vader in de hemel.

En plechtig bezweert ze dit met een dure eed.
En zo verweert ze zich met kracht tegen de suggestie van Naomi.
De tegenstand van Naomi, de verzoeking die van de woorden van haar schoonmoeder uitgaat, wordt tot een beproeving waardoor Ruths geloof gelouterd wordt tot zuiver goud.

Maar daarmee verbrandt ze alle schepen achter zich.
Alle zekerheid die Moab biedt, geeft ze op.
Een huwelijk in Moab verlangt ze niet
Kinderen in Moab begeert ze niet.
Ze heeft een schat ontdekt, die heerlijker schittert dan alles wat Naomi opnoemt.
Een parel van grote waarde, waarvoor ze alles zonder meer laat schieten: haar land, haar volk, haar goden, vader en moeder, broers en zusters, de mogelijkheid van een nieuwe liefde en nog eens moeder te zullen worden.
Ze geeft het allemaal op.
Het heeft haar hart niet meer.

Dit, broeders en zusters, is geloof.
Het eind van alle berekening.
Verloochening van het eigen ik en een zich met huid en haar toevertrouwen aan de bescherming van de HEERE.

Moet dit Naomi niet ontzaglijk goed doen, dat Ruth ondanks alles dit dan toch maar in haar gezin heeft meegekregen?
Wat zegt Naomi daar nu wel van?

Naomi zegt niets!
Geen woord meer!
Een uitlegger zegt: *Ja, ze is er stil van, zo is ze onder de indruk.*
Een ander zegt: *We lezen het wel niet, maar wat zullen er aangename gesprekken zijn gevoerd op de verdere weg naar Kanaän.*

Ach, was dat maar zo.
Maar ik geloof het niet.
Had ze anders bij haar terugkeer in Bethlehem zo bitter kunnen spreken tot de vrouwen daar, zoals we lezen in vs. 20vv?
Had in haar woorden dan toch niet iets moeten doorklinken van de blijdschap over Ruth en haar geloof?

Maar we lezen er niets over.
Naomi blijft met haar reactie op de belijdenis van Ruth ver onder de maat.
Ze haalt a.h.w. haar schouders op en zwijgt.
Heel de weg naar Bethlehem wordt er geen woord van betekenis meer tussen die beiden gewisseld.
Misschien heeft Naomi van tijd tot tijd peinzend opzij gekeken en gedacht: *Dwaze stijfkop!*
Waar begin je aan?
Maar goed, je moet het dan ook zelf maar weten!

Inderdaad, waar is Ruth aan begonnen?
Nog maar amper heeft ze zich met hart en ziel aangesloten bij God en zijn volk, of de enige van dat volk, die ze kent, laat haar in de kou staan.
Geen arm om haar schouder.
Geen enkele bemoediging, zo van: *Meid, wat doe je me daarmee goed!*

*Ik schaam me gewoon voor mijn eigen kleingeloof.
Maar je hebt gelijk, hoor, met je vertrouwen op de HEERE.
Kind, je steekt zo mij zelfs weer een hart onder de riem!*

Had Naomi zo maar gesproken.
Dan waren Ruth en zij, hand in hand, in gemeenschappelijk geloof en vertrouwen, de toekomst tegemoet getreden.
Maar Naomi blijft zichzelf opsluiten in haar verdriet.
Net als eens Rachel weigert ze zichzelf te laten troosten.
En daarmee doet ze niet alleen Ruth tekort, maar ook zichzelf.
Niet Ruth is de dwaas, maar Naomi!

Zo eindigen we net als de eerste keer in mineur.
Toch zijn we wel verder gekomen.
We hebben de eerste lichtstralen al door de duisternis heen zien komen.
God gaf in Kanaän zijn volk weer brood.
Hij heeft weer naar zijn volk omgezien.
En Naomi neemt uit Moab een bekeerde schoondochter mee.

En wie ogen heeft om te zien, ziet hoe God bouwt aan het heil.
God – de mens niet.
Als het b.v. van Naomi had moeten komen...
Maar God bouwt aan het heil.
Aan het heil voor Naomi en Ruth.
Maar ook aan het heil voor Israël.
Ja, aan het heil van heel de wereld.

Ja, wij lezen dit verhaal vanuit het slot, met de kennis van waar het op uitliep.
Maar wie dat weet hoort de slotwoorden van onze tekst met geopende oren: *En zij gingen beiden voort, totdat zij te Bethlehem kwamen...*
Achter deze woorden glanst een hoopvol licht.
Juist daar wil God hen hebben: in Bethlehem, de geboorteplaats van het heil.
In Bethlehem, het broodhuis, van waaruit het brood verstrekt wordt, dat in eeuwig leven houdt.
AMEN.